

Gode, men da vor Hovedproduktion nu gaar i Retning af Husdyr og disses Produkter, maa vi ønske, at det ogsaa bliver disse Grene af vort Landbrug, som Jernbanernes Taxt- og Trafikbestemmelser nærmest komme til at støtte. Da Landhusholdningsselskabet for et Par Aar siden har rettet en udførlig motiveret Indstilling herom til Regeringen og offentliggjort denne Indstilling, og da der forleden Dag af Kammerherre Skeel i Landstinget rettedes en Opfordring til Regeringen i samme Retning, skal jeg ikke videre udtale mig derom, men nøjes med at henvise dertil.

Hvem skal understøtte Landmændene?

En Noto til Forhandlingen i »Nationaløkonomisk Forening«.

»Dødfødt!« Saaledes stemplede Etatsraad Tietgen det berømte Lovforslag. Det var ikke blevet slaaet ihjel af Grosserer Muus, — thi Folkethinget havde allerede taget Livet af det. Nej, — rettede Taleren sig — heller ikke Folkethinget havde taget Livet af det, — thi det havde aldrig haft noget Liv, — det var kommet dødt til Verden. Dødfødt!

»Udmærket godt!« En ringere Karakter kunde Konferensraad Tesdorpf ikke give det.

I den Grad stod Meningerne imod hverandre!

Der er vistnok ikke mange Mennesker i Danmark, som tror, at Lovforslaget eller rettere et nyt Lovforslag af samme Beskaffenhed ad forfatningsmæssig Vej skulde kunne blive Lov i Danmark. I den Forstand vil Alle erkende, at det var, hvad Etatsr. Tietgen kaldte det, dødfødt. Men at den Tanke, der ligger til Grund for det, at dets Princip skulde være absolut dødfødt, aldrig skulde kunne lade sig gennemføre — ved den ene eller ved den anden Art Love — det tør man ikke paastaa. Vel tror jeg ikke, at Tanken, Principet er meget levedygtigt; sundt er det i ethvert Fald ikke;

Gode, men da vor Hovedproduktion nu gaar i Retning af Husdyr og disses Produkter, maa vi ønske, at det ogsaa bliver disse Grene af vort Landbrug, som Jernbanernes Taxt- og Trafikbestemmelser nærmest komme til at støtte. Da Landhusholdningsselskabet for et Par Aar siden har rettet en udførlig motiveret Indstilling herom til Regeringen og offentliggjort denne Indstilling, og da der forleden Dag af Kammerherre Skeel i Landstinget rettedes en Opfordring til Regeringen i samme Retning, skal jeg ikke videre udtale mig derom, men nøjes med at henvise dertil.

Hvem skal understøtte Landmændene?

En Noto til Forhandlingen i »Nationaløkonomisk Forening«.

»Dødfødt!« Saaledes stemplede Etatsraad Tietgen det berømte Lovforslag. Det var ikke blevet slaaet ihjel af Grosserer Muus, — thi Folkethinget havde allerede taget Livet af det. Nej, — rettede Taleren sig — heller ikke Folkethinget havde taget Livet af det, — thi det havde aldrig haft noget Liv, — det var kommet dødt til Verden. Dødfødt!

»Udmærket godt!« En ringere Karakter kunde Konferensraad Tesdorpf ikke give det.

I den Grad stod Meningerne imod hverandre!

Der er vistnok ikke mange Mennesker i Danmark, som tror, at Lovforslaget eller rettere et nyt Lovforslag af samme Beskaffenhed ad forfatningsmæssig Vej skulde kunne blive Lov i Danmark. I den Forstand vil Alle erkende, at det var, hvad Etatsr. Tietgen kaldte det, dødfødt. Men at den Tanke, der ligger til Grund for det, at dets Princip skulde være absolut dødfødt, aldrig skulde kunne lade sig gennemføre — ved den ene eller ved den anden Art Love — det tør man ikke paastaa. Vel tror jeg ikke, at Tanken, Principet er meget levedygtigt; sundt er det i ethvert Fald ikke;

men noget Liv er der nok i det, og ved tilbørlig Pleje kan Barnet nok bringes videre. Og det vil ikke komme til at skorte paa Pleje. Naar bare Plejen ikke bliver altfor — robust! Thi det kalder jeg lidt stærkt, naar en Proprietær paa de sjællandske Landboforeninger i disse Dage afholdte Delegeretmøde, fortalte, at »næsten fire Femtedele (fire Femtedele!) af Befolkningen driver Landbrug«. Og det synes jeg er lidt udiplomatisk, naar samme Proprietær ved samme Lejlighed siger, at »det gør ikke noget«, om Statens Jernbaner forrenter sig godt eller dårligt, naar bare han og hans Medproprietærer faar Lov til at køre billigt (— hvorfor ikke: gratis? —) paa dem. Og det kalder jeg lidt haardt, naar en Godsejer paa samme Møde rent ud forlanger, at det skal forbydes danske Mænd at spise amerikansk Smør, at det skal forbydes baade at indføre og selv at tilvirke Kunstmør, — de skal skam spise det Smør, Hr. Godsejeren og hans Medgodsejere behager at sætte paa deres Bord. Ved en saa grov Pleje er jeg bange for, at man bare kvæler Barnet. Men der vil ogsaa være blødere Hænder til at tage sig af det, saa at det godt kan have Udsigter til ad den ene eller den anden Vej at komme frem i Verden, og derfor er der, trods Folkethingets Dødsdom, meget god Mening i at tage dets Beskæftenhed lidt nærmere i Øjesyn. Det var det, man gjorde i Nationaløkonomisk Forening.

Hvilken Forskel i Karakteriseringen af vort Landbrugs Stilling, — den sortmalende Præsident i Landhusholdningsselskabet paa den ene, den tillidsfulde Sekretær i Landhusholdningsselskabet paa den anden Side! Hvilken Forskel i de foreslaaede Midler: Konferensraad Tesdorpf's Korntold, Kapt. la Cours og Grosserer Muus's Forbedringer paa Kommunikationsvæsenets Omraade, Etatsr. Levys Skatteomlægning og Etatsr. Tietgens skandinaviske Toldunion. Smaa Midler og store Midler, Købmandssynspunkter og Landmandssynspunkter, den allerstørste Forskel i Synsmaader.

Monoton og ensidig kan man sandelig ikke kalde Forhandlingen deroppe. Men alsidig eller udtømmende var den rigtignok heller ikke. En ikke uvigtig Side fik man ikke med, eller strejfede den dog blot; — man næsten glemte det lille Spørgsmaal: hvem skal understøtte Landmændene? forudsat at de skal understøttes.

Lad os forudsætte det givet, at Landmændene skal

have Understøttelse! Lad os endvidere forudsætte, at Understøttelsen sker under Form af en Told paa Majs og Byg. (En Told paa Rug eller Hvede misbilliger Finansministeren jo.) Lad os endvidere forudsætte, at denne Told kommer til at virke saaledes som det finansministerielle Lovforslags Stiller og Forsvarere tænker sig det, d. v. s. virkeligt geraader Landmændene til »Beskyttelse«, virkelig skaffer dem højere Kornpriser.

Denne Forudsætning er rigtignok mindre rimelig. Men Landmændene, eller i alt Fald mange af dem, tror nu, at den er rimelig, og lad os et Øjeblik lade, som om vi ogsaa tror det.

Altsaa: Landmændene skal have Understøttelse, og Understøttelsen kommer ikke til at bestaa i Lettelse af Byrder (— thi Landbrugets Udgiftsside bliver ikke formindsket; den bliver tværtimod forøget ved større Udgifter til Foderstoffer; jfr. Grosserer Muus's Foredrag.) Følgelig maa den bestaa i Pengetilskud. Hvem skal ud med Pengene? De falder ikke ned fra Himlen, og hverken Finansministeren eller Konferensraad Tesdorpf vil tro, at vi ved en Indførselstold paa Majs og Byg kan tvinge Udlandet til at give os højere Priser for vore Varer. Altsaa er der nogle Ikke-Landmænd blandt de danske Statsborgere, der maa præstere Tilskudet. Hvem da? Finansministeren siger, at det er »Brændevinsbrænderierne og Ølbryggerierne«, der skal ud med Pengene. Mener han dermed, at det er Brøndum og Kapt. Jacobsen, og hvad de andre Brændevinsbrændere og Bryggere nu hedder, der af deres Lommer skal udbetale Landmændene Understøttelsen? Kunde det ikke tænkes, at de nævnte Næringsdrivende var mindre godmodige og sagde: »Nej, vi indser ikke, hvorfor vi fremfor andre Folk skal forære Hartkornsejerne noget; — vi vil i alt Fald se, om vi ikke kan faa Erstatning hos vore Kunder.« Lykkes dette dem, og det er jo ikke saa utænkeligt, at det kunde lykkes dem, saa bliver det Brændevins- og Øldrikkerne, det kommer til at gaa ud over. Af deres Lommer skal de Penge tages, som Landmændene skal have. Uheldigvis er Brændevins- og Ølkonsumenterne for Størstedelen ikke Landets Store. Uheldigvis er de overvejende netop de Smaa, — de Smaa, for hvis Skyld Finansministeren ikke vilde indføre nogen Rugtold.

Ved sin Plan om Majs- og Bygtold kommer Fi-

nansministeren paa den Maade i Strid med sig selv. Han har erkendt, at Staten bør gøre noget for Arbejderne, — og nu kommer han og forlanger, at Arbejderne hjælper Landmændene.

Men man vil indvende: »dette Øl- og Brændevinsdrikkeri er altfor galt i Danmark; vi modvirker det ved at fordyre Øllet og Brændevinet; vi beviser altsaa netop Arbejderne en Velgerning ved at gøre dem det vanskeligere at forskaffe sig Øl og Brændevin.«

Naturligvis er Øl- og Brændevinsdrikningen altfor gal i Danmark; naturligvis vilde det være ønskeligt, om man kunde faa den indskrænket; — men meget rigtigt bemærkede Etatsr. Tietgen, at det i alt Fald er tvivlsomt, om en Prisforhøjelse væsenlig vil indskrænke Forbruget af den Slags Forbrugsartikler, især Brændevin, og gør den det ikke, betyder den jo kun en Plyndring af de Mindrevelstillede til Fordel for de Merevelstillede. Men endnu mere: At Tolden ved at fordyre Øl og Brændevin faar Forbruget heraf til at tage af i en tilsvarende Grad; — det strider jo ligefrem imod Majs- og Bygtoldvennernes Forudsætning; Profitten vilde jo gaa i Lyset, om Sligt skete.

Dog ikke nok med, at man forlanger, at Arbejderne i By og paa Land skal udrede Understøttelse til Ejendomsbesidderne; — man forlanger ogsaa, at visse Kategorier i selve Landmændenes Kreds skal yde Tilskud til visse andre Kategorier af Landmænd eller rettere, Landejendomsbesiddere. Ogsaa her er Principet: de Smaa skal betale til de Store! Paa dette Forhold blev der gjort opmærksom under Diskussionen: Etatsraad Levy fremhævede, hvorledes den højere Bygpris — hvis Tolden virkelig skulde kunne drive Prisen i Vejret! — som sin nødvendige Konsekvens vilde bringe med sig, at ogsaa alle de Afgifter, Landmændene maa erlægge i Byg efter Kapitelstaxt, vilde stige — til Skade for mange smaa Landmænd, til Fordel for nogle store. Selvfølgelig gik Etatsraad Levy ud fra, at de Store ved deres Toldforlangender handler *bona fide*, og det samme antager begribeligvis ogsaa jeg —, kun har man atter her et Exempel paa, hvorledes Selvinteressen kan skærpe Synet for noget og svække det for noget andet hos Folk, der forresten baade i Intelligens og i Karakter staar højt.

Etatsr. Levys Anke mod Bygtolden, at den, hvis

den influerer paa Bygprisen, ogsaa medfører, at Landmændene maa erlægge mere i Tiende og Forpagtningsafgifter m. m., nemlig forsaavidt disse Afgifter erlægges i Byg efter Kapitelstaxt, — denne Anke er ogsaa fremkommen andetsteds. Først fremkom den i et Venstreblad, — og et Højreblad erklærede saa naturligvis strax, at den var dum. Saa fremkom den i Rigsdagen, — og dør søgtes den gendreven med den Bemærkning, at hvis den var rigtig, saa maatte Landmændene jo overhovedet være Modstandere af høje Bygpriser, og tværtimod ønske de lavest mulige Bygpriser for at slippe med de lavest mulige Afgifter, — men det Ønske havde man dog aldrig hørt noget til. Denne Gendrivelse er dog ikke ganske afgørende, af følgende to Grunde: For det første er det saa, at der indenfor Landmændenes Kreds findes forskellige Kategorier af Landmænd, — nogle for hvem høje Bygpriser utvivlsomt er meget behagelige, andre for hvem de er det modsatte; blandt hine findes diverse store Bønder, der har at modtage Afgifter, blandt disse diverse smaa Bønder, der har at erlægge Tiende og Afgifter efter Byg-Kapitelstaxt, men selv ikke sælger en eneste Tønde Byg. For det andet maa det tages i Betragtning, at den Prisforhøjelse, Tolden maatte kunne forskaffe Bygget — hvis den overhovedet kunde influere paa Prisen! — i ethvert Fald kun kommer det Byg tilgode, der sælges i Indlandet. At en dansk Bygtold ikke kan paavirke Bygpriserne paa Verdensmarkedet —, det indrømmer dog selv de mest begejstrede Bygtoldvenner. Deraf følger da, at det er ganske rimeligt, at man hører Klager over lave Bygpriser, nemlig naar disse lave Bygpriser skyldes Konjunkturerne paa Verdensmarkedet og medfører, at Klageren kun faar faa Penge ind for det Byg, han sælger baade i Ind- og Udland; — men der kan ogsaa være god Mening i, om der klages over en ved Told kunstigt fremkaldt høj Bygpris i Indlandet alene, — en Prisstigning, der ogsaa medfører forøgede Udgifter for visse Landmænd, men ikke skaffer dem en Øre mere for det Byg, de sender til Udlandet, der tværtimod bliver ved med at give dem usle Priser.

Det er det interessante ved Finansministerens Majs- og Bygtold-Forslag, at det — gaar ud paa at beskatte de Smaa og beskytte de Store; — men Inter-

essen for det vil rigtignok slaa over i en anden Retning, naar man, hvis det bliver Lov, faar at se, at det faar ganske andre Virkninger end de paaregnede. Men saa er der Etatsraad Levys Forslag.

Jeg synes, at dette Forslag maatte falde i Landmændenes Smag. Ja naturligvis synes de ikke om det, forsaavidt de selv er Brændevinskonsumenter. Forsaavidt den Lettelse af kommunale Skatter, der loves dem, skyldes deres egne Mer-Bidrag i Brændevinsafgift, — for saa vidt har deres ene Lomme samme Anledning til at være bedrøvet, som den anden til at glæde sig. For saa vidt er det kun et Gøglebillede, — og den samme Betragtning kan man selvølgelig, men dog med mindre Vægt, gøre gældende ligeoverfor Finansministerens Forslag. Den proponerede Forhøjelse af Brændevinsafgiften kommer altsaa for en Del til at gaa ud over selve de Landmænd, man vil hjælpe; men for en anden Del, og det er den større Del, kommer den til at gaa ud over Smaafolk i By og paa Land, og den foreslaaede Ølskat kommer næsten helt til at hvile paa Byerne, særligt Arbejderne i Byerne. De 8 à 9 Millioner, som Etatsr. Levy frister med, kommer derfor for Størstedelen til at betyde en Forøgelse af det Tryk, der allerede hviler paa Samfundets mest trykkede Klasser. Jo flere halve Bajere og jo mere Brændevin, Arbejderen konsumerer, desto mere vil han herefter betale Skatter for Hartkornsejerne. Tanken derom kan vel være en ideel Nydelse, men jeg tror dog ikke, at de Paagældende tilstrækkeligt vil vide at skønne derpaa. Ja kunde de ved at drikke Øl og Brændevin ikke blot betale Hartkornsskatterne, men tilsidst drikke sig Hartkornet til, saa blev Sagen en anden. Men det maa de dog ikke gøre Regning paa.

Forresten har Etats. L.s Forslag utvivlsomme Fortrin fremfor Finansministerens, — ikke blot det, at det byder Landmændene noget klækkeligt. Det er det store Fortrin ved Etatsr. L.s Forslag, at det ikke udelukkende er afpasset efter de store Bønders Interesser; den foreslaaede Fritagelse for Kommuneskatter kommer ogsaa det lille Hartkorn til gode. Endvidere vil Etatsraad L. naturligvis for sit Forslag vindicere den gode Side, at dets Gennemførelse vilde være et Angreb paa Drikkelasten. Uheldigvis har dog den ærede Forslagsstiller ved at lade Forslaget ogsaa omfatte en Ølskat til en

vis Grad vækket Chancerne for dets Virkning som en Modvægt mod Drukkenskab. Det er i allerhøjeste Grad usandsynligt, at man i større Omfang kan faa den arbejdende Befolkning, saalænge den er saa slet ernæret og overhovedet lever saa slet, som den nu faktisk gør det, bort fra Spiritusnydelse overhovedet. Man maa foreløbig være tilfreds, om man kunde faa den noget bort fra Spiritusnydelsen under den skadeligste Form (Brændevin) derved, at den noget mindre skadelige Form (bajersk Øl) traadte i Stedet som Afløser. Men denne Svingning fra det mere Skadelige til det mindre Skadelige begunstiges ved at udvide Prisdifferencen mellem Brændevin og bajersk Øl. Derfor er det bedst, at lade Øllet være i Fred; — en høj Brændevinsskat kan det være rimeligt at indføre, — notabene, naar man anvender Udbyttet af den til Arbejdernes Fordel, og ikke til Bestridelse af de besiddende Klassers Skatter.

Som sagt, Etatsr. Levys Forslag har Fortrin fremfor Finansministerens. Men i den Retning, som vi her særligt har for Øje, er det unægteligt endnu misligere. Virkningerne af Finansministerens Forslag vilde maaske ikke blive store; — men Etatsraad L.s Forslag gaar, hverken mer eller mindre, ud paa, at Øl- og Brændevinsdrikkere, af hvilke de fleste er besiddelsesløse, skal hjælpe de Besiddende vel ikke med de fulde »8 à 9 Millioner«, men dog med en klækkelig Del deraf.

Af hvad Grund skal overhovedet Landmændene understøttes? Jeg beder bemærket: her er kun Tale om Understøttelse til Landmændene; Landmændene er »paa Knæerne«; Landbruget er ikke i Forfald i Danmark, hvad ogsaa Finansministeren har erkendt. En Understøttelse til Landbruget kunde man, hvis Landbruget truede med at komme i Forfald i Danmark, lettere forstaa; — men hvilken Pligt til at understøtte Landmændene har Ikke-Landmændene? Jo, siger Landmændene, disse afskyelige Amerikanere har trykket Priserne paa vore Varer. Ja, ja — svarer Skibsrederne (og diverse Producenter i forskellige Fag) — saa skal vi nok understøtte Jer, men — paa en Betingelse: Skibsfragterne (og Priserne paa vore Produkter) er ogsaa enormt trykkede; I er — thi vi siger »Lige for Lige!« — naturligvis ogsaa saa venlige at erstatte os vore Tab; med andre Ord: af den ene Lomme skal vi

nok give Jer Understøttelse, hvis I til Gengæld udbetaler os en Understøttelse, som vi kan stikke i den anden Lomme. Ja, men — indvender Landmændene — vi har betalt vore Gaarde altfor dyrt; Prisen pr. Td. Land er stegen fra 100 Kr. til 1000 Kr.; vore Gaarde kan umuligt forrente saa store Købesummer, som vi har givet for dem; vi maa have Hjælp. Godt — svarer Apothekerne og diverse andre Spekulanter, der ogsaa har været for sangvinske — vi hjælper Jer; men, Lige for Lige, vi har aabenbart betalt vore Apotheker og købt vore Aktier i saa dyre Domme, at en passende Forrentning er umulig; I hjælper os altsaa, Landmænd! Jo, paa den Maade kommer Pengene unægtelig »i Cirkulation«; de gaar fra den ene Lomme over i den anden, og fra den anden tilbage til den ene. »Was dem Einen Recht ist, ist dem Anderen billig«. Hvem profiterer egentlig ved denne Legen-Flyttedag?

Skal Landmændene profitere derved, maa de bevise, at de har en større Ret, en Ret til større Tilskud, end de fortrykte Skibsredere, Fabrikanter, Aktionærer, Arbejdere osv. Kan Landmanden citere Tysk eller Fransk, mener han sagtens at have ført »Beviset« for sin Egenskab af privilegeret Fordringshaver, naar han siger »hat der Bauer Geld, hat es die ganze Welt« eller det fysiokratiske »pauvres paysans, pauvre royaume«. Ja, for hundrede Aar siden var der ret god Mening i dette fysiokratiske Ord. Det betød blot saa meget som, at slog Høsten i et Land fejl og døde Kreaturerne af Kvægstætte, saa sultede ikke blot Bonden, men Alle i Landet sultede. Ja, det passede dengang, da Landene var henviste til at brødføde sig selv, da der i den internationale Kornhandel højst gik en 11 Millioner Hektoliter Korn, og da den internationale Kreatur- og Kødhandel var saa overordenlig lidet udviklet; men Ordet passer ikke i vor Tid, da der mellem Landene aarligt omsættes henved 600 Millioner Hektoliter uformalet Korn og 5 Milliarder Pund Mel, repræsenterende en Værdi af syv Milliarder Kroner, medens den internationale Kreatur- og Kødhandels Værdi er et Par Milliarder Kroner. Nu er Forholdet det, at det Land, hvor Bonden er allerlængst fra at kunne levere det nødvendige Korn og Kød og Fedevarer, det Land, der af Korn og Føde-

varer maa indføre allermest, — er Verdens rigeste Land.

Og paa hvilken Maade er det, at man foreslaar Landmanden hjulpen? Ved at tage Penge fra den ene Samfundsklasse og give den til den anden! Ved en Omposterings af Landets Kapitaler! Men en Omposterings kan ikke gøre Landet rigt. Hverken for hundrede Aar siden eller nu kunde en Omposterings som den, vi her har at gøre med, gøre »Riget« rigt.

Ja, men — indvender man — i Danmark spiller Landmanden dog en særligt vigtig Rolle. Tilladende sig en *licentia poetica*, sagde hin Proprietær jo, at »fire Femtedele af Befolkningen driver Landbrug«. Naa, lad os nøje os med den beskednere, men sandere Brøk: Halvdelen. Omtrent Halvdelen, ikke »driver Landbrug«, men hører under »Landbrugets Klasse.« Det er jo altid en stor Brøk. Men se, det er nu netop det, der taler imod en Understøttelse, — d. v. s. en Understøttelse, der bestaar i Pengetilskud. Var Brøken kun lille, var Tallet paa de Understøttelseforlangende kun lille, saa blev de Ofre, der maatte præsteres, jo at fordele over en forholdsvis stor Masse Mennesker, blev derfor mindre trykkende. Jo større Tallet er paa dem, der skal have Understøttelse, desto færre bliver der til at understøtte, desto mere uoverkommeligt bliver det altsaa for dem at præstere Pengetilskudet. Netop det særligt store Tal paa Landmænd i Danmark, gør det nødvendigt, at de maa klare sig selv.

Men kan der da slet ikke gøres noget for Landmændene? Jo, vist kan der det. Kun maa de ikke forlange Penge af os; selv om vi havde den bedste Vilje til at understøtte dem med Penge, saa kunde vi dog ikke gøre det; det overskrider vor Evne. Men de kan med Rette forlange noget andet. De kan forlange alle saadanne Reformer, som kommer hele Samfundet tilgode.

Er der saadanne? Der er en Masse! Konferensraad Tesdorpf gik ikke i Detailler, men han nævnte den principale.

Konferensraaden talte om Irland og de sørgelige irske politiske Tilstande, og kom derved ganske naturligt til at tænke paa vore hjemlige Tilstande.

»Vi danske Landboere«, ytrede Præsidenten i

det kgl. Landhusholdningsselskab, »forlanger ikke Andet: skaf os Fred og Enighed i Landet.«

Ja: skaf os Fred i Landet. Men en virkelig Fred, ikke blot en overfladisk. Og hvorledes skaffes en saadan Fred? Det bliver Politikernes Sag at afgøre det. Men i den sociale Videnskabs Navn tør man vel nok sige, at i det nittende Aarhundrede vil en Lov, der gaar ud paa at beskytte de Store ved at beskatte de Smaa, ikke være det bedste Middel til at hidskaffe en virkelig Fred.

Skaf os Fred i Landet, forlanger Konferensraad Tesdorpf i Landboernes Navn. Og alle Ikke-Landboere raaber det samme: skaf os Fred i Landet!

Aleksis Petersen-Studnitz.